

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och kriminologi

En kvalitativ studie om socialtjänstens arbete med hemmasittande elever

”Ett socialt problem med många lösningar”

Sara Lind och Tilde Sommar

2019

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
Examensarbete i socialt arbete

Handledare: Sven Trygged
Examinator: Ulla Forinder

Abstract

Title: A social problem with many solutions - a qualitative study about the work of the social services with long-term school absent pupils.

Even though school is compulsory in Sweden some pupils refuse to attend school. The purpose was to identify factors on micro-, meso- and macro level that may affect pupils with long-term absence to return to school. Further, the study aimed to illuminate social workers' support strategies. Four social workers from two municipalities were interviewed. The results showed the importance of an initial mapping plan, the use of systems theory, the magnitude of good relationships and the interplay with parties involved. Together these work methods may combat social exclusion among pupils who were long-term school absent. Since we found no clear working strategy in any of the two municipalities there may be a need for national guidelines on how to help absent pupils back to school.

Keywords: cooperation, long-term school absence, social services support, systems theory,

Sammanfattning

Titel: Ett socialt problem med många lösningar – en kvalitativ studie om socialtjänstens arbete med hemmasittande elever

I Sverige råder det skolplikt men trots det finns det vissa barn som vägrar gå i skolan. Studien syftade till att belysa faktorer på mikro-, meso- och makronivå som påverkat hur hemmasittande elever tagit sig tillbaka till skolan. Vidare avsåg studien att lyfta framgångsrika strategier i socialtjänstens arbete med hemmasittande elever. För att besvara syftet intervjuades fyra socialarbetare i två kommuner som är anställda på socialtjänstens öppenvård. Huvudresultatet som intervjupersonerna lyft fram är vikten av kartläggning, arbeta systemteoretiskt kring eleven, betydelsen av goda relationer samt samverkan mellan berörda parter. Tillsammans kan dessa strategier motverka social exklusion bland hemmasittande elever. Slutligen visade informanternas intervjusvar att det inte fanns någon uttalad arbetsstrategi i de två kommunerna och därför kan det behövas nationella riktlinjer för hur socialtjänsten kan hjälpa hemmasittande elever tillbaka till skolan.

Nyckelord: Hemmasittande, långvarigt skolfrånvarande, samverkan, socialtjänstens roll, systemteori,

Förord

Vi vill tacka våra informanter som deltagit i studien och hjälpt oss få en ökad kunskap om deras arbete. Vi vill även tacka vår handledare Sven Trygged för stort engagemang och bra respons under hela processen. Författarna har delat lika på ansvaret och deltagit i samtliga moment i uppsatsen.

Bollnäs och Bålsta, maj 2019.

Sara Lind och Tilde Sommar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 RELEVANS FÖR SOCIALT ARBETE	2
1.3 SYFTE.....	3
1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.5 UPPSATSENS DISPOSITION	3
1.6 BEGREPPSFÖRKLARINGAR.....	4
2. TIDIGARE FORSKNING	5
2.1 TEMAN UTIFRÅN ARTIKLAR.....	5
2.2 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING	9
3. TEORETISKA PERSPEKTIV	10
3.1 EKOLOGISK SYSTEMTEORI – LIVSMODELLEN.....	10
3.2 SOCIAL EXKLUSION	11
4. FORSKNINGSMETOD	14
4.1 URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR	14
4.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	15
4.3 ANALYSVERKTYG.....	16
5. UPPSATSENS TROVÄRDIGHET	18
5.1 VALIDITET	18
5.2 RELIABILITET.....	18
5.3 GENERALISERBARHET	19
5.4 KRITISK DISKUSSION OM METODENS BEGRÄNSNINGAR.....	19
5.5 FORSKNINGSETISKA FRÅGOR	20
6. RESULTATREDOVISNING	21
6.1 PRESENTATION AV INFORMANTER	21
6.2 VAD FINNS DET FÖR FAKTORER PÅ MIKRO-, MESO- OCH MAKRONIVÅ SOM PÅVERKAT ATT ELEVER KOMMIT TILLBAKA TILL SKOLAN EFTER ATT HA VARIT HEMMASITTANDE?	21
6.2.1 Mikronivå.....	21
6.2.2 Mesonivå.....	23
6.2.3 Makronivå.....	25
6.3 HUR ARBETAR SOCIALTJÄNSTEN MED HEMMASITTANDE ELEVER – VILKA STRATEGIER HAR VARIT FRAMGÅNGSRIKA?.....	27
7. ANALYS AV EMPIRI UTIFRÅN TEORI	31
7.1 VÅR TOLKNING AV EMPIRIN UTIFRÅN EKOLOGISK SYSTEMTEORI – LIVSMODELLEN	31
7.2 VÅR TOLKNING AV EMPIRIN UTIFRÅN TEORIN SOCIAL EXKLUSION	32
8. DISKUSSION	34
8.1 RESULTATSAMMANFATTNING.....	34
8.2 RESULTATDISKUSSION	34
8.3 METODDISKUSSION	38
8.4 FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING	39
9. REFERENSLISTA	40
9.1 BILAGA 1	44
9.2 BILAGA 2	45

1. Inledning

Vårt intresse för fenomenet *hemmasittare* uppkom efter avslutad verksamhetsförlagd utbildning där vi båda upplevde att det fanns brister i skolans och socialtjänstens strategier att hjälpa elever tillbaka till en fungerande skolgång. Enligt Gladh & Sjödin (2014, 2019) definieras hemmasittare en elev som varit frånvarande från skolan sammanhängande i en månad utan en giltig anledning. De beskriver vikten av att skilja på elever som skolkar, där frånvaron kan ha varit under en lång period men dessa elever har ofta ett socialt liv utanför skolan och hemmet (a.a.). I tidigare forskning som studerats används mestadels ordet långvarigt skolfrånvarande (Skolverket, 2010). Vi har valt att använda begreppet *hemmasittande elever* i den löpande texten då vi anser att det är ett mer beskrivande och aktuellt begrepp.

1.1 Bakgrund

I Sverige är det skolplikt från höstterminen det kalenderår barnet fyller sex år. Skolplikten innebär att barnet måste gå i skolan och delta i den verksamhet som utförs där, ansvaret för att skolplikten uppfylls delas mellan flera inblandade. Det är barnets vårdnadshavare som är ansvarig för att barnet kommer till skolan, sedan är det huvudmannen på barnets skola som är ansvarig för att eleven utför sin skolgång (Skolverket, 2018).

Skolverket (2010) visar att cirka 1650 grundskoleelever i Sverige under terminen 2008/09 hade varit fullständigt frånvarande, utan giltiga orsaker, en månad eller längre (a.a.). Bakomliggande faktorer till varför en elev blir hemmasittande kan vara flera och väldigt komplexa, det är ofta en kombination av flera orsaker. Faktorer det kan handla om är skolfaktorer där elever upplever dåligt stöd från lärare samt obegriplig undervisning. Vidare kan det handla om organisatoriska faktorer vilket innebär att skolan kan ha ett icke fungerande närvarosystem eller för få lärarledda lektioner. Sedan belyses sociala faktorer som visar på vikten av den sociala miljön och konsekvenser av utanförskap. Slutligen är det viktigt att belysa hur faktorer i hemmet kan påverka elevers skolgång där bakomliggande saker som hänt i hemmet kan leda till att en elev blir hemmasittande (Skolverket, 2010).

Något som ofta förekommer i studier om hemmasittande elever är hur skolor ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande innan problemet har uppstått. Skolverket beskriver begreppet *hälsofrämjande skolutveckling* som en viktig del i skolans hälsoarbete för en långsiktig skolutvecklingsprocess. Elevehälsan på skolan har en betydande roll när det kommer till hälsofrämjande arbete. Det hälsofrämjande perspektivet fokuserar på att stärka sådant som underlättar skolgången. Exempel på detta kan vara goda relationer, bra klimat i klassrummet samt arbeta stödjande för elevers självkänsla och motivation till lärande, detta kan ses som friskfaktorer för att förebygga uppkomsten av hemmasittande elever (Skolverket, 2019).

När problemet har uppstått och en elev blivit hemmasittande krävs det en samstämmighet mellan elev, skola och vårdnadshavare om vilka åtgärder som ska sättas in för att nå resultat för att få tillbaka eleven till en fungerande skolgång. Det framkommer att det är fullt möjligt att få tillbaka en hemmasittande elev till skolan men det krävs att föräldrarna också får stöd i den processen. Samverkan mellan olika myndigheter benämns som en viktig del för att tillgodose den problematik hemmasittande elever ofta har. Det kan handla om samverkan mellan skola, socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri (Skolverket, 2010).

1.2 Relevans för socialt arbete

Skolan är en viktig skyddsfaktor vad gäller risken att hamna i sociala problem och/eller utanförskap (Socialstyrelsen, 2010). Om skolan misstänker att en elev riskerar att fara illa måste de göra en anmälan till socialtjänsten eftersom skolpersonal har anmälningsplikt. Detta innebär att om en elev inte fullföljer skolplikten är skolan skyldiga att göra en orosanmälan till socialtjänsten (Socialtjänstlagen. Kap 14 § 1). När en elev är långvarigt frånvarande från skolan kan det leda till en allvarlig situation som kan påverka barnets möjlighet till arbete och inkomst i vuxenlivet. Det försämrar därav individens chanser till ett bra vuxenliv och därför kan hemmasittande elever ses som ett allvarligt samhällsproblem (Skolverket, 2008).

Utifrån ovanstående beskrivning kan det antas att ämnet hemmasittande elever är av relevans för socialt arbete. Studien kan antas bidra med kunskap och förståelse om elever som under en period varit hemmasittande och sedan tagit sig tillbaka till en fungerande skolgång. Den kan även belysa vilka framgångsrika strategier som socialtjänsten använt sig av. Vi anser att området är aktuellt då bland annat Skolverket (2010) belyser att det finns ett stort antal elever

som är hemmasittande och det är ett problem som socialtjänsten berörs av (a.a.).

1.3 Syfte

Syftet med studien är att utifrån socialtjänstens perspektiv studera hur arbetet utförs för att hjälpa hemmasittande elever tillbaka till grundskolan. Vidare syftar studien till att se vilka strategier inom socialtjänsten som tidigare varit framgångsrika för att få hemmasittande elever tillbaka till skolan.

1.4 Frågeställningar

- Vad finns det för faktorer på mikro-, meso- och makronivå som påverkat att elever kommit tillbaka till skolan efter att ha varit hemmasittande?
- Hur arbetar socialtjänsten med hemmasittande elever – vilka strategier har varit framgångsrika?

1.5 Uppsatsens disposition

Vi har valt att disponera uppsatsen genom att ha åtta kapitel. *Första kapitlet* är inledning som omfattar bakgrund, relevans för socialt arbete och avslutas med syfte, frågeställningar samt begreppsförklaringar. *Andra kapitlet* är tidigare forskning där teman har skapats som underrubriker och där artiklarna sorterats in. *Tredje kapitlet* är teoretiska perspektiv som innehåller valda teorier: ekologisk systemteori - livsmodellen samt social exklusion. *Fjärde kapitlet* är forskningsmetod som omfattar underrubrikerna urval och avgränsningar, tillvägagångssätt och analysverktyg. *Det femte kapitlet* är uppsatsens trovärdighet där det redogörs för reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Den omfattar även kritisk diskussion om metodens begränsningar samt forskningsetiska frågor. *Sjätte kapitlet* är resultatredovisning och analys av empiri där resultatet av intervjuerna sammanställs och svaren presenteras under våra frågeställningar. I *det sjunde kapitlet* kopplas analysen av empirin till teorierna. *Åttonde kapitlet* är diskussionen som omfattar resultatsammanfattning, resultatdiskussion, metoddiskussion. Kapitlet avslutas med ett stycke om förslag till framtida

forskning. Avslutningsvis följer referenslista samt studiens bilagor.

1.6 Begreppsförklaringar

Hemmasittare/hemmasittande elev - definieras enligt Gladh och Sjödin (2019) som en elev som har 100 procent skolfrånvaro i en månads tid eller mer. Bakomliggande orsaker kan variera, det kan röra sig om faktorer i skolan, oro i hemmet, psykisk ohälsa eller neuropsykologiska funktionshinder (a.a.). Hemmasittare kan antas uppfattas som ett stämplande begrepp, det är däremot något som vi inte står bakom. I denna uppsats används det endast utifrån att det är ett vedertaget begrepp.

Mikronivå - handlar om individer och dennes relationer (Lindqvist och Nygren, 2009). I skolmiljön kan det antas handla om relationer med vänner, lärare, elevhälsa och föräldrar.

Mesonivå - innebär relationen mellan institutioner och organisationer (Lindqvist och Nygren, 2009). Detta kan antas handla om relationen och samverkan mellan de professionella som arbetar i och utanför skolan.

Makronivå - kan definieras som samhällsnivå och innebär arbete på internationell samt nationell nivå (Lindqvist och Nygren, 2009). Detta kan antas påverka en hemmasittande elev utifrån hur lagen ser ut eller andra politiska beslut kring skolan.

Framgångsrik – att uppnå goda resultat (NE, u.å.). Framgångsrika strategier kan därmed ses som att resultaten av arbetet varit positiva.

2. Tidigare forskning

I det här avsnittet redogörs tidigare forskning med koppling till valda frågeställningar. Under sökningen av tidigare forskning har vi inte hittat ett engelskt ord för hemmasittande och i tidigare svensk forskning benämns det som långvarigt skolfrånvarande. En annan aspekt är att mycket forskning vi tagit del av är från USA vilket gör det viktigt att ha i åtanke då deras skolsystem är uppbyggd på ett annat sätt jämfört med Sverige. I vår sökprocess efter tidigare forskning har vi funnit idéer till sökord i redan publicerade c-uppsatser med samma ämne som vi har valt för att lättare hitta relevanta artiklar. De sökbaser vi har använt oss av är Discovery, SocIndex samt Science Direct och vid sökning av artiklar har vi alltid markerat Peer Reviewed och fulltextformat. Vid användning av svenska sökord fick vi enbart fram ett fåtal artiklar därav har vi försökt hitta ett engelskt ord som kan identifieras med hemmasittande elever. En direkt översättning till ordet har vi inte funnit. Vi har även valt att söka fram tidigare forskning i rapporter från Skolverket, Skolinspektionen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Urvalet har gjorts utifrån relevans till syfte och frågeställningar, därav har flertalet av de utvalda artiklarna fokuserat på de professionellas roll i arbetet med hemmasittande elever. Mycket som framkom vid sökning av tidigare forskning handlade om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar kopplade till hemmasittande. Detta är inte något vi haft för avsikt att undersöka och därför har vi valt bort denna forskning.

Följande sökord har använts:

- Engelska: School refusal behavior, school refusal, School absenteeism, chronic school absenteeism, truancy,
- Svenska: hemmasittare, skolfrånvaro, samverkan, skolk, framgångsfaktorer+skolnärvaro+socialtjänsten

2.1 Teman utifrån artiklar

Bakomliggande faktorer till långvarig skolfrånvaro

Dube and Orpinas (2009) studie har gjorts i USA för att kartlägga elevers orsaker till

långvarig skolfrånvaro. De beskriver vikten av att förstå typiska kännetecken hos individers beteende som är kopplat till en frånvaroproblematik. Studien resulterade bland annat i hur tre olika beteendemönster kunde urskiljas. Ett mönster var att elever missade skolan för att undvika situationer som var ångestframkallande. Det andra mönstret visade på att elever missade skolan för att bland annat få sina föräldrars uppmärksamhet och det tredje och sista mönstret visade att eleverna inte hade någon orsak till skolfrånvaron. Författarna menar att fler studier behövs som kan visa på olika beteendemönster hos individer vilket kan fungera som ett verktyg för att bättre förstå fenomenet med långvarig skolfrånvaro. I studien har forskarna även kategoriserat eleverna utifrån kön, etnicitet och uppväxtmiljö samt utifrån de bakomliggande faktorerna till att elever blir hemmasittande. Dessa bakomliggande faktorer kan vara stress, traumatiska händelser i skolan och elevers familjeförhållande (a.a.).

I en rapport från Skolverket (2010) har intervjuer genomförts med ett antal elever där det framkommit huvudsakliga orsaker till att elever blivit hemmasittande, dessa har kategoriserats utifrån skolfaktorer och sociala faktorer. Skolfaktorer som kan vara en bakomliggande orsak är pedagogiska vilket kan innebära bristande empati och förståelse från lärare samt att eleven inte får den hjälp och stöd som den anses behöva från skolan. En annan kategori som kan kopplas till skolfaktorer är organisatoriska omständigheter, detta kan exempelvis vara brister i närvarosystemet och mycket självständigt arbete. Även klasstorleken kan ha betydelse samt om det förekommer stor personalomsättning. Den tredje och sista kategorin som beaktats är sociala faktorer som kan vara en orsak till långvarig skolfrånvaro. Detta kan vara gruppträck, trakasserier, olika slags kränkningar samt ett socialt utanförskap. De huvudsakliga orsakerna till sociala faktorer som kan göra att en elev blivit hemmasittande är faktorer i hemmet. Utifrån elevernas intervjuer visade svaren att en del hade mycket komplicerade hemförhållanden. Detta kan bland annat handla om föräldrars bristande stöd, avsaknad av anhöriga, arbetslöshet, ekonomiska problem samt sjukdomsproblematik (a.a.).

Testade metoder

Sugrue, Zuel & LaLiberte (2016) beskriver ett program som benämns "The truancy intervention program". Programmet ska vara till hjälp för socialarbetare när orsaken identifierats till varför en elev blivit hemmasittande. Bakomliggande faktorer till frånvaron är enligt artikeln bland annat uppväxtmiljö och bakgrund. I detta program handlar det om att få

rätt stöd utifrån svaret från utredningen av bakomliggande faktorer till att eleven blivit hemmasittande. Detta görs genom att titta på Bronfenbrenners ekologiska systemteori där det handlar om att hitta var problemet ligger någonstans; mikronivå, mesonivå, exonivå eller makronivå. På mikronivå kan det handla om elevens mentala hälsa, då kan socialtjänsten vara behjälpliga med att hänvisa och ta kontakt med rätt vårdinstans (a.a.).

Cook, Dodge och Schulting (2017) har gjort en studie om ett program som benämns ETPP (early truancy prevention program). Studien testades på 40 stycken klasser där eleverna gick i årskurs ett och två. Studien syftade till att lärarna fick huvudansvaret för att utreda elevernas frånvaro där vikten lades vid samspelet mellan föräldrar och lärare samt andra experter inom området. Programmet visade sig reducera frånvaron med cirka tio procent, dock är det viktigt att ha i åtanke att studien gjorts i en mindre omfattning då resurser saknades för att göra en större studie (a.a.).

Kearney och Graczyk (2014) har studerat hur välfungerande metoden RtI (response to intervention) är. RtI metoden är en problemlösningsmodell som betonar behovet av tidigt ingripande om en elev visar tecken på att bli hemmasittande. Med RtI-metoden som ram kan elevens närvaro främjas genom att ge riktade insatser till de som benämns som "riskelever". Målet är även att ge individuella och intensiva insatser till de elever som redan blivit hemmasittande. Huvudresultatet av studien har visat på behovet av insatser till eleven och även se till individens framsteg när denna har kommit tillbaka till skolan. RtI-metoden gör det möjligt att få tydligare ramar för vilka insatser som kan användas. De yrkesverksamma runt eleven behöver samverka för att denna modell ska fungera (a.a.).

Samverkansprocesser

Kearney och Bates (2005) beskriver olika förslag till hur personalen ska agera mot elever som uppvisar en tendens till långvarig skolfrånvaro. En viktig faktor för att få tillbaka elever till skolan är samverkan med föräldrar, de beskriver även vikten av att arbeta tillsammans med andra berörda parter exempelvis socialtjänsten. Artikeln syftar till att titta på bakomliggande faktorer till elevens långvariga skolfrånvaro och hjälpa lärare med metoder att få dem tillbaka. Urvalet har gjorts bland elever som går i grundskola och metoder som använts är intervjuer, observationer och frågeformulär (a.a.).

Ramberg, Låftman, Fransson och Bodin (2018) undersöker om det finns någon samverkan mellan skolpersonal som gör att elevers skolfrånvaro minskar. Författarna belyser tre funktioner hos skolpersonalen som kan bidra till detta. Dessa tre funktioner är ledarskapet på skolan, samarbete och samstämmighet mellan skolpersonalen. Resultatet visar bland annat på att ledarskapet på skolan kan vara en viktig faktor till att minska långvarig skolfrånvaro samt förmågan att arbeta resultatnriktat. Resultatet i studien belyser även vikten av en god skolmiljö för eleverna (a.a.).

Skolverket (2010) har gjort en rad intervjuer med hemmasittande elever där vikten av god samverkan mellan elever, skola, föräldrar och socialtjänst framkommer. Detta kan antas bryta ett frånvaromönster genom att eleven kan få hjälp med saker som samtalsterapi som visat sig vara en framgångsfaktor i många av de intervjuade elevernas fall. Stödet från vuxna verkar vara det centrala utifrån elevernas berättelser, detta har gjort att många får bättre självförtroende samt att de litar mer på sin egen förmåga. I en av de besökta grundskolorna har det arbetats med ett samverkansprojekt som syftar till att fånga upp elever som tenderar till att blir långvarigt skolfrånvarande. Professionella som kunde delta i projektet var skolkurator, rektor samt personer från socialtjänsten. Samverkansprojektet utgick från att insatserna till eleven som behövde hjälp skulle vara individanpassade. Det kunde handla om allt ifrån kontinuerlig kontakt med socialtjänsten till att träffa skolkuratoren flera gånger i veckan. Målet var att skapa ett förtroende med den hemmasittande eleven samt dennes vårdnadshavare. De belyste även vikten av att låta eleven komma tillbaka på dennes villkor och uppmuntra till det som gått bra (a.a.).

Framgångsfaktorer

SKL (2013) beskriver i en guide om systematisk skolnärvaroarbete i kommuner en rad framgångsfaktorer i arbetet med hemmasittande elever. Den första delen som tas upp är vikten av goda relationer i skolan, detta handlar om hur bra elever trivs samt hur skolmiljön ser ut. Även den sociala miljön är viktig och hur lärare bemöter eleverna samt att alla elever ska bli sedda. Den andra delen som beskrivs är kunskapsfokus, det handlar om att hjälpa en hemmasittande elev att ta sig tillbaka till skolan för att kunna uppnå kunskapsmålen. Detta fokus ska finnas hos både skola och socialtjänst i arbetet med att få tillbaka en elev till en fungerande skolgång. En annan viktig aspekt är samverkansarbetet där socialtjänsten får en

betydande roll. Här får vårdnadshavaren en stor innebörd för att lyckas få tillbaka en hemmasittande elev till skolan. Något som blir viktigt att hela tiden ha med sig är elevernas tankar kring närvaron i skolan, de behöver göras delaktiga i processen kring närvaroarbetet. Arbetet med närvaro måste hela tiden styras med ett tydligt ledarskap, allt ifrån politiskt nivå till skolnivå. Detta kan antas markera hur viktigt arbetet med ökad skolnärvaro är samt att det är en prioriterad fråga (a.a.).

2.2 Sammanfattning av tidigare forskning

Utifrån valda artiklar har vi sett att det finns en del testade metoder för att hjälpa en hemmasittande elev tillbaka till skolan. Däremot har vi inte fått svar på hur insatserna har fungerat under en längre tidsperiod eller hur arbetet fortsatt när eleven kommit tillbaka till en fungerande skolgång. Valda artiklar är huvudsakligen från USA där metoderna i huvudsak har testats på skolor som legat i fattigare områden. De kunskapsluckor studien kan antas fylla är om det finns några gemensamma faktorer som påverkat en elev som tagit sig tillbaka till en fungerande skolgång. Slutligen tror vi att den kan bidra med kunskap om framgångsrika strategier som socialtjänsten arbetat utefter.

Sammanfattningsvis utmynnar samtliga metoder i hur samverkan mellan olika Professionella fungerar men även samverkan mellan föräldrar och Professionella. Utifrån ovanstående artiklar ses detta som avgörande för vilken hjälp eleverna får. Den tidigare forskningen belyser bakgrundsfaktorer till varför elever blir hemmasittande, detta är relevant för vårt arbete för att visa på en helhetsbild i arbetet med dessa individer. Den visar på hur olika metoder har testats tidigare och vad som varit framgångsrikt för att minska skolfrånvaron och för att hjälpa elever tillbaka till skolan. I diskussionen kommer några av artiklarna diskuteras i relation till studiens resultat.

3. Teoretiska perspektiv

I kommande kapitel redogörs valda teoretiska perspektiv som använts när det empiriska materialet analyserats. Följande teorier är valda: *ekologisk systemteori - livsmodellen* och *social exklusion*. Motivering till valda teorier är att båda dessa teorier kan antas hjälpa oss belysa socialtjänstens roll och komplexa arbete kring hemmasittande elever.

3.1 Ekologisk systemteori – livsmodellen

Den ekologiska systemteorin syftar på att människan ständigt anpassar sig i ett aktivt utbyte med olika delar av omgivningen. Individerna både förändras och förändrar av den rådande miljön. Om detta gör att människan utvecklas och samtidigt får stöd av omgivningen ses det som *ömsesidig anpassning*. Dock ses sociala problem som en ”förorening” i den sociala omgivningen och minskar möjligheten till *ömsesidig anpassning*. Sociala problem kan vara fattigdom och stämplingsprocesser. Individer och grupper måste eftersträva att bevara en god ”passform” med omgivningen samt att alla är i behov av ett rikligt inflöde för att överleva (Payne, 2002). Olika händelser kan störa en individ vilket kan leda till att denne inte längre har möjlighet till anpassning i miljön individen befinner sig i. I ett sådant skede kan stress uppstå som i sin tur kan leda till problem när det kommer till att passa in. Två punkter som kan vara till följd av stress är *miljötryck* och *livsförändringar*. Där miljötryck kan handla om orättvisa förutsättningar vilket kan antas varas familjebakgrund eller skolans organisation. Livsförändringar kan innebära förändring av individens status, roll eller utvecklingsmässiga steg (Payne, 2002). Enligt Germain och Gitterman (1980, ref i Payne, 2002) är en central del i socialt arbete att ”stärka människors anpassningsförmåga och påverka omgivningen så att utbytet dem emellan blir adaptivt” (a.a. s.204). Ovanstående citat kan tolkas utifrån hur viktigt socialtjänstens arbete kan antas vara för en lyckad process i arbetet att få tillbaka en hemmasittande elev till skolan. Det är också viktigt att beakta elevens bild av situationen och som socialarbetare bör detta göras med ett empatiskt förhållningssätt.

Att använda denna teori i praktiken handlar om tre faser: *inledning, åtgärder (aktivitet) och avslutning*. Inledningsfasen innebär att socialarbetaren förbereder sig genom att få en teoretisk förståelse av problemet samt att skapa en relation med eleven. Målet med denna fas är att tillsammans komma överens med eleven om problematiken samt vad som krävs av berörda

parter för att nå förbättring. Hur detta genomförs beror även på barnets ålder. I åtgärdsfasen ligger fokus på att skapa en förändring. En större förändring i livet kan skapa stress hos individen men kan även leda till att tidigare beteendemönster bryts och en ny anpassningsprocess inleds. I övergången till att anpassa sig får socialarbetaren en viktig roll då de *skapar möjligheter* genom stärkande av motivation, *undervisar* olika problemlösningstekniker samt *underlättar* miljön för onödiga hinder. Den sista delen benämns som avslutningsfasen och där läggs vikten vid att elev och socialarbetare ska skiljas från varandra. Denna process beror till stor del på tidsfaktorer vilket kan innebära att de beviljade insatserna avslutas. Eleven bör förberedas på denna fas genom att exempelvis tala om tidigare separationer eller förluster (Payne, 2002).

Den ekologiska systemteorin är vald med bakgrund av att människan ska anpassa sig i ett system och om individen inte passar in eller systemet ej går att förändra kan det antas leda till utanförskap. Skolan i sig kan ses som ett system där elever ska passa in i hur skolsystemet är uppbyggt. Detta kan kopplas till det valda ämnet hemmasittande elever där denna teori kan hjälpa oss att förstå samspelet mellan olika system som exempelvis skola, familj, vänner och socialtjänst. Öquist (2008) belyser att arbetet inom de olika systemen måste ha gemensamma mål för att uppnå resultat. När flera olika system kopplas ihop och hjälps åt ökar kompetensen och kunskapen om problemområdet. Socialt arbete är komplext och det finns inte alltid tydliga svar på hur ett problem ska angripas. Inom socialtjänsten är det viktigt att med ett systemteoretiskt perspektiv, se en helhet för att kunna finna en lösning (a.a.).

Resultatet från empirin analyseras med den ekologiska systemteorin - livsmodellen genom att visa på socialtjänstens komplexa arbete med att få hela systemet delaktiga kring en individ. Systemteorin belyser hur informanterna går tillväga genom att hela tiden ha en helhetssyn runt den hemmasittande eleven i arbetet med att denne ska tillbaka till skolan.

3.2 Social exklusion

Världshälsoorganisationen (WHO, u.å.) definierar social exklusion genom en process som är mångdimensionell och drivs av ojämlika maktförhållanden. Dimensioner som kan påverka är bland annat ekonomi, politik, samhälle eller kultur. Detta kan resultera i att vissa grupper utesluts på grund av tillgångar till resurser inte är fördelade likvärdigt. Exkludering kan ske

genom olika processer i samhället utifrån följande nivåer: mikro, meso och makro. På mikronivå kan exkludering ske utifrån individens inkomst, kön och etnicitet. Exkludering på makronivå kan ske utifrån vad individen har för utbildning, arbetsförhållanden, kultur- och könsnormer (a.a.). Pierson (2010) menar att begreppet social exklusion skapat stora debatter och konflikter kring hur det ska hanteras. Han menar att det är svårt att hitta enstaka och tillförlitlig definition av begreppet. Pierson syftar till att social exkludering bidrar till att individer får begränsade valmöjligheter i livet. En exkluderingsprocess hos unga människor som nämns är när elever har hög skolfrånvaro vilket leder till exkludering från skolan. Exkluderingen från skolan kan leda till avsaknad av arbete senare i livet och det medför att individen upprätthåller sin sociala exkludering från samhället även i vuxenlivet (a.a.).

Social exklusion kan även handla om individer som på ett eller annat sätt blir exkluderade och inte känner tillhörighet till en grupp i samhället eller i dess olika system. Detta sker hela tiden i en process och är därför inte oföränderligt eller ett fast tillstånd (Davidsson & Petersson, 2016). Social exklusion kan definieras på flera olika sätt i samhället och ett sätt att se på en exkluderingsprocess är att titta på den genom olika system. När en individ exkluderats från ett system och tar hjälp av en socialarbetare kan individen ses som en klient, detta i sin tur gör att klient får en underordnad position eftersom det är reglerna inom organisationen som styr arbetets gång. För att det sociala arbetet ska ses som framgångsrikt belyses vikten av att individen får tillbaka sin *inkluderingsbarhet* och därefter är målet att ta sig tillbaka till systemet den en gång exkluderats från (a.a.). Utifrån detta kan det antas att en hemmasittande elev blir exkluderad ur systemet, i detta fallet skolan, som är viktigt för individens utbildning och framtid. Socialarbetarens roll blir därför att arbeta mot att få tillbaka eleven till systemet och inkludera denna i skolan igen.

Veit-Wilson (1998, ref i Davidsson & Petersson, 2016) skiljer mellan en *svag* och *stark* användning av begreppet social exklusion. Den svaga versionen syftar på att det är den exkluderade individen som måste förändras för att kunna bli inkluderad igen. Det är alltså dennes brister som gör att den en gång har exkluderats. Istället fokuserar den starka versionen på att det är strukturen i samhället som är exkluderande. Därmed behöver samhället fördela resurserna rättvist för att individer ska hjälpas att inkluderas igen (a.a.). Den starka versionen kan utifrån detta antas belysa att det är bristen i skolans struktur som bidrar till att en elev blir hemmasittande och därmed exkluderad.

Pierson (2010) beskriver fyra punkter för att hantera och förbättra situationen för unga människor som är exkluderade. Den första punkten som nämns är vikten av bra bemötande i skolan som gör att eleven vill upprätthålla sin skolgång. Därefter beskrivs betydelsen av att föräldrarna får stöd för att möta beteendeproblematiken och konflikter som finns inom familjen. Den tredje punkten handlar om att uppmärksamma om ungdomen uppvisar ett kriminellt och/eller ett asocialt beteende. Avslutningsvis belyses det viktiga arbetet tillsammans med andra vårdinstanser (a.a.). Ovan nämnda punkter visar på hur komplext arbetet kan vara samt att det krävs ett stort engagemang från berörda parter för att bryta en exkludering. En socialarbetarens roll i arbetet med en hemmasittande elev kan antas vara medling mellan skolan och familjen samt att hjälpa till i skolans sociala miljöer.

Resultatet kommer att analyseras utifrån social exklusion genom att belysa vikten av socialtjänstens arbete med att bryta eller förhindra social exkludering för hemmasittande elever.

4. Forskningsmetod

Utifrån studiens syfte och frågeställningar har vi valt att göra en kvalitativ studie för att belysa socialtjänstens strategier med att få tillbaka hemmasittande elever till en fungerande skolgång. Enligt Ahrne och Svensson (2015) är en kvalitativ metod när olika ämnen studeras genom till exempel observationer, intervjumetoder eller fältstudier. Den kvalitativa metoden är lämplig för att besvara syfte och frågeställningar eftersom forskaren genom denna metod kan få kunskap om samhället genom att ställa frågor och inleda diskussioner med människor. Det kan antas vara en relevant metod eftersom forskaren kommer nära de miljöer och människor som studeras eftersom datainsamlingen görs via exempelvis intervjuer eller observationer (a.a.). Genom intervjuer med professionella som arbetar nära de hemmasittande eleverna har det givit oss en ökad kunskap kring fenomenet. Den kvalitativa metoden är vald utifrån syftet att uppmärksamma intervjupersonernas erfarenheter och deras perspektiv om hemmasittande elever och användbara strategier. Intervjun bidrar med närhet till ämnet och de professionellas personliga erfarenheter.

Tidigare verksamhetsförlagda utbildning har givit oss en förförståelse och erfarenhet om ämnet hemmasittande elever samt hur arbetet kan gå till för att få tillbaka dessa elever till skolan. Vår förförståelse är att det inte finns någon nationell mall eller riktlinje för hur arbetet bör utföras för att få tillbaka en elev till skolan. I studien har vi hela tiden försökt att hålla oss neutrala då vi är medvetna om att tidigare erfarenheter kan ha påverkat oss.

4.1 Urval och avgränsningar

Urval av deltagare för studien har gjorts utifrån tidigare kontakter inom socialtjänsten och som upplevdes relevanta för att besvara syfte och frågeställningar. Kontakten uppkom under tidigare verksamhetsförlagd utbildning men vi hade ingen närmre relation till personerna. När valet av ämne bestämts mailade vi personerna för att se om de ville medverka i studien. Personerna är socialarbetare med erfarenhet av att arbeta med hemmasittande elever och processen kring vägen tillbaka till skolan. Två av informanterna arbetade på socialtjänstens öppenvård som familjebehandlare. Utöver arbetet med hemmasittande elever arbetade de även med samarbetsamtal, nätverksmöten och enskilda samtal. En av informanterna hade utgångspunkt hos familjeenheten och arbetade med att hålla daglig kontakt med

hemmasittande elever. Informanten arbetade även med att fånga upp de elever som visade en tendens till att bli hemmasittande bland annat genom att skjutsa dem till skolan och ge stöd för dem att stanna i skolan under dagen. Den sista informanten hade lång erfarenhet av arbetet med hemmasittande elever bland annat som ungdomscoach. I dagsläget arbetade informanten inte med hemmasittande elever utan var familjecoach. Problematiken kring hemmasittande elever varierade i kommunerna. Informanterna i ena kommunen beskrev det som ett förekommande problem dock inte så omfattande att det upptog all deras arbetstid. I den andra kommunen beskrevs problematiken som relativt stor då en av informanterna behövt avsäga sig uppdrag för att tiden inte har räckt till. Bryman (2016) benämner denna typ av urval som målinriktat urval där intervjupersonerna har bestämts tidigt i forskningsprocessen (a.a.). Vi har gjort en avgränsning med att enbart intervjua professionella och inte de utsatta personerna med tanke på de etiska svårigheterna som skulle tillkomma vid intervjuer med före detta hemmasittande elever och dess familjer. Vidare har vi avgränsat till att enbart intervjua professionella inom socialtjänsten och inte skolpersonal.

4.2 Tillvägagångssätt

Vi kontaktade socialtjänsten i två mellanstora kommuner i Sverige för att intervjua socialarbetare. Att intervjuerna genomförts i två olika kommuner är inget som ligger till grund i analysen men kommer nämnas i utvalda avsnitt. Detta då vi inte sett någon större skillnad på informanternas svar gällande arbetssätt. Efter att kontakten etablerats skrevs ett informationsbrev (se bilaga 1) där syftet med undersökningen beskrevs samt hur intervjun skulle genomföras. Detta fick informanterna skicka till sin e-post innan intervjutillfället. När informationsbrevet skickats påbörjades en noggrann planering av intervjun samt intervjufrågor (se bilaga 2). Den form av intervju som använts är semistrukturerad intervju, där samma frågor ställts till alla intervjupersoner och frågorna var kopplade till studiens syfte och frågeställning men det fanns möjlighet till öppna svar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015; Dalen, 2015). Intervjuerna skedde med en person åt gången på intervjupersonernas arbetsplatser där vi satt enskilt och ostört, samtliga intervjuer tog cirka en timme att genomföra. Intervjuerna spelades in för att lättare kunna fokusera på vad informanterna sa och det inspelade materialet var till god hjälp efteråt i och med att vi kunde lyssna på intervjuerna flera gånger. Samtliga informanter svarade bra på frågorna dock var det tillfällen där svaren

blev långa och utdragna vilket gjorde att vi som intervjuade behövde avbryta för att få in dem på rätt spår igen.

Vi har valt att fördela arbetet genom att genomföra två intervjuer var. Innan intervjun genomfördes gjordes en testintervju på varandra för att säkerställa att frågorna var genomförbara samt att de olika intervjuerna var liknande. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) redogör för att det finns en ojämlik maktfördelning i en intervjusituation (a.a.). Vår tolkning var därför att maktfördelningen minskade när intervjuerna genomfördes var för sig. Mötet blir då mellan två personer istället för maktövertaget som kan antas uppkomma då två personer träffar en informant. Däremot har vi lyssnat igenom varandras inspelade material och läst transkriberingar för att säkerställa att vi uppfattat informanternas svar likvärdigt.

4.3 Analysverktyg

I en kvalitativ studie arbetar forskaren mycket nära det empiriska materialet och blir därför ett viktigt verktyg i analysen. I och med valen som görs när det kommer till metod och teori kan det leda till att forskaren formar sin bild av objektet som studerats (Svensson & Ahrne, 2015). Analysen av kvalitativ data innebär sortering och tydliggörande av materialet som inhämtats från intervjuer. En viktig del i analysen är valet av teori som kan vara till stor hjälp för att förstå materialet som samlats in (Svensson, 2015).

I början av forskningsprocessen beslutades att systemteori skulle användas. Detta för att se till hela systemets påverkan när det gäller brister och framgång i en process kring en hemmasittande elev. Förhoppningen var att resultatet tillsammans med systemteorin skulle kunna visa innebörden av flera komponenter som påverkat en hemmasittande elev. Valet av teorin social exklusion uppkom senare i processen utifrån att belysa socialtjänstens arbete i att motverka ett exkluderande och få eleven inkluderad. När intervjuerna transkriberats, alltså gått från data till empiriskt material, analyserades materialet genom en tematisk analys. En tematisk analys är enligt Bryman (2016) när skribenten söker teman som identifieras i det utskrivna intervjumaterialet (a.a.). De teman som identifierats är i analysen kopplade till studiens forskningsfrågor. Temana bestämdes efter att det empiriska materialet samlades in. Intervjufrågorna var kopplade till de två frågeställningarna för att enklare kunna strukturera upp resultatet, i svaren har vi sedan försökt hitta gemensamma nämnare som i sin tur har

skapat våra teman. Efter detta har sedan de olika temana sorterats in under respektive frågeställning i resultatdelen.

5. Uppsatsens trovärdighet

I kommande kapitel redogörs det för studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

Kapitlet avslutas med en kritisk diskussion om metodens begränsningar samt forskningsetiska frågor.

5.1 Validitet

Med validitet menas om man mäter det studien är avsedd att mäta, alltså om forskaren använder sig av rätt verktyg för att få fram svaren på studiens frågeställningar (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervju såg vi som en lämplig metod för att besvara syfte och frågeställningar. Under studiens genomförande har vi försökt vara neutrala för att inte bli påverkade av vår förförståelse. Innan intervjuerna genomfördes utformades en intervjuguide utifrån frågeställningarna. Efter att intervjuguiden var färdigarbetad testade vi den på varandra för att säkerställa frågornas användbarhet. Denna process har gjort att vi försökt säkerställa att frågorna avser mäta det vi efterfrågar.

5.2 Reliabilitet

Reliabilitet innebär hur tillförlitligt forskningsresultatet är samt om andra forskare vid andra tillfällen kan mäta samma sak och få fram liknande resultat (Kvale & Brinkmann, 2014). Efter att intervjuerna genomförts är det svårt att veta om intervjupersonerna skulle ge olika svar beroende på vem som intervjuar eller intervjutillfälle. En aspekt vi kan se som positiv var att intervjuerna genomfördes i två olika kommuner vilket kan antas ha ökat tillförlitligheten i resultatet eftersom de inte kunnat påverka varandras svar. Intervjupersonerna fick inte ta del av frågorna innan intervjun, detta för att säkerställa att de inte diskuterat eventuella svar med kollegor. En av intervjupersonerna bad om att få frågorna men nöjde sig sedan när vi gav svar på vilka frågeområden vi skulle beröra. Svensson och Ahrne (2015) beskriver hur trovärdigheten i en kvalitativ studie kan ökas genom att forskaren är *transparent* vilket innebär att det redogörs för hur forskaren har gått tillväga genom hela studien (a.a.). I studien har det redogjorts för urval, tillvägagångssätt samt argumentationer för att resultatet ska bli

tillförlitligt.

5.3 Generaliserbarhet

För att få forskningen så trovärdig som möjlig är generaliserbarhet en viktig del då det kan användas för att överföra resultatet på en annan grupp människor eller social miljö. Dock kan det finnas några svårigheter med generaliserbarheten i kvalitativa studier i och med att det inte görs några sannolikhetskalkyler. Däremot kan generaliserbarheten ökas genom att flera miljöer studerats (Svensson & Ahrne, 2015). Eftersom intervjuer genomförts i två kommuner, helt oberoende av varandra, där liknande resultat framkommit antyder det på en viss likhet. Vi stötte på likartad problematik i kommunerna och de arbetade på liknande sätt kring en hemmasittande elev. Dock är studien för liten för att kunna visa på någon form av generaliserbarhet.

5.4 Kritisk diskussion om metodens begränsningar

En begränsning och problem i intervju som metod kan vara att förstå vad ett påstående egentligen betyder utifrån hur intervjupersonen formulerar sig. I en intervju går det inte att ta för givet att personerna gör som de säger i intervjun, en person kan ibland antas svara på frågorna utifrån vad de tror att forskaren vill höra. En annan svårighet med metoden kan vara hur forskaren tolkar det intervjupersonen säger samt om påståendet har en annan betydelse än vad som uppfattas. Något som dock kan stärka intervjun skulle kunna vara observationer för att se om intervjupersonen gör det som sägs, det är däremot något vi inte ansåg oss ha tid eller möjlighet till i denna studie (jfr Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). I och med urvalet av att intervjua professionella inom socialtjänsten blir resultatet enbart utifrån deras perspektiv. Det går att anta att resultatet skulle ge en fylligare bild om intervjuerna genomförts med professionella från både skola och socialtjänst, detta är däremot ett aktivt val som vi gjort. En annan aspekt att belysa är valet av att genomföra två intervjuer var. Det kan antas att följdfrågor missats och att vi ställt frågorna på olika sätt trots att vi övat på intervjun innan, detta kan göra att frågorna uppfattats olika av informanterna.

5.5 Forskningsetiska frågor

Vetenskapsrådet (2002) belyser vikten av att se till de forskningsetiska aspekterna för att skydda både informanten och forskaren om det uppstår konflikt. Det finns fyra allmänna huvudkrav när det kommer till forskning - informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet belyser vikten av att undersökningspersonerna får information om syftet med studien, hur uppläggnen ser ut samt om risker och fördelar som kan vara kopplade till studien. *Samtyckeskravet* innebär att undersökningspersonerna får information om att deltagandet är frivilligt och att det går att avbryta medverkan när som helst. Med *konfidentialitetskravet* menas att den data som finns om intervjupersonerna inte kommer att röjas, alltså att intervjupersonernas identitet inte kommer att avslöjas. Om det finns risk att intervjupersonernas identitet kan avslöjas behöver de ge samtycke till detta. Den avser även en överenskommelse för vem data kommer vara tillgänglig för. *Nyttjandekravet* belyser vikten av att informationen som informanterna delger endast kommer användas till forskningens ändamål (Vetenskapsrådet, 2002).

Utifrån ovanstående text har detta beaktats i studien genom att intervjupersonerna fått ta del av ett informationsbrev som skickades till deras e-post. Brevet belyste syftet med studien samt information om att deras arbetsplats kommer att avidentifieras. Efter att intervjuerna spelats in förvarades det inspelade materialet hos oss för att ingen obehörig skulle kunna ta del av det och direkt efter transkriberingen raderades materialet. Vi har även varit noggranna i texten med att hålla intervjupersonerna och deras arbetsplats anonyma. Intervjupersonerna fick också information om var den färdiga studien skulle publiceras.

6. Resultatredovisning

Följande kapitel inleds med en kort presentation av informanterna. Sedan följer redovisning av resultatet utifrån vår datainsamling, detta presenteras genom att varje frågeställning finns med i texten som huvudrubriker. Under dessa rubriker har sedan resultatet sorterats in under olika teman för att besvara syfte och frågeställningar. Teman är valda utifrån att informanternas svar visade på vissa gemensamma synsätt i faktorer och strategier som påverkat en elev att ta sig tillbaka till skolan.

6.1 Presentation av informanter

Informanterna arbetar på ett eller annat sätt på socialtjänstens öppenvård som behandlare. Tre av informanterna var män och en var kvinna, de var i åldrarna 35-55 år. Personernas utbildningar varierade, en av informanterna hade längre grundutbildningar såsom socialpedagog och specialpedagog. Övriga informanter arbetade utifrån arbetserfarenhet men hade kortare utbildningar inom systemteori, anknytningsteori, psykoterapi steg 1, familjeterapi och medlare. Ingen av informanterna var utbildad socionom. Det gemensamma mellan samtliga informanter var att alla hade lång arbetslivserfarenhet inom socialt arbete. I analysen har informanterna benämnts som informant 1, 2, 3 och 4, detta med hänsyn till den utlovade anonymiteten och arbetsplatserna har avidentifieras.

6.2 Vad finns det för faktorer på mikro-, meso- och makronivå som påverkat att elever kommit tillbaka till skolan efter att ha varit hemmasittande?

6.2.1 Mikronivå

Relationsbyggande

Något som informanterna ser som en viktig faktor för att få tillbaka en elev till skolan är att bygga en trygg och stadig relation till elever som är hemmasittande. Det handlar mycket om att bygga upp en tillit och en allians mellan behandlare och elev, behandlare och föräldrar samt behandlare och skola. Följande citat från informant 3 belyser vikten av att skapa en god

relation med eleven, annars kan det vara svårt att få någon framgång i arbetet: ”Men jag kan märka att de elever du når fram till och som du får en relation som är ganska stadig dom når du ju mer framgång med”. Vidare belyste informant 1 och 2 vikten av att skapa en god relation med eleven där mycket handlar om flexibilitet och att inte bestämma saker över elevens huvud. En central punkt som togs upp av båda var betydelsen av att lyssna på ungdomen men också visa individen att personal på socialtjänsten står kvar och stöttar oavsett om det kommer bakslag. ”Att vi orkar stå kvar. Det finns alltid motstånd i början. Alliansbyggandet är jättejätte viktigt (I 2)”.

En annan huvudfaktor i arbetet med att få tillbaka en hemmasittande elev är att se till att relationen mellan barn och föräldrar förbättras. Informant 3 beskriver att många av föräldrarna har tappat relationen till sina barn när de kommit upp i tonåren vilket gör det svårt att få tillbaka makten som en förälder bör ha över sitt barn. Föräldrarna måste börja bygga upp trygghet hos barnet igen, något som tidigare har saknats på grund av mycket konflikter inom familjen. Föräldrarna måste börja respektera sina barn samtidigt lära barnen att respektera föräldrarna.

Om jag säger så här, grunden för att kunna hantera en tonåring, en trygg grundsten att stå på. Du ska respektera ditt barn och den ska respektera dig, och den saknas på så många ställen, jag märker det mer och mer (I 3).

Betydelsefulla vuxna

Att ha betydelsefulla vuxna i elevernas liv verkar vara en viktig faktor som samtliga informanter belyser mer eller mindre. Fungerar det inte att få kontakt med eleven måste arbetet börja i hemmet tillsammans med föräldrarna för att det ska arbetas mot samma mål. Föräldrarna kan behöva verktyg i hur de ska agera mot sitt barn samt att personal på socialtjänsten behöver ställa krav på dessa föräldrar. De behöver förstå att de har en roll i systemet runt individen och att inget kommer gratis, socialtjänstens arbete handlar därför om att vara behjälpliga och stötta föräldrarna.

Om vi jobbar med föräldrarna på rätt sätt så ja. Dom är i min värld, den viktigaste faktorn i att få tillbaka eleverna till en fungerande skolgång. För vi kommer inte att finnas där alltid, jag

säger ju att det här ska man upptäcka tidigt, att dom har tendensen och gå in och jobba med föräldrarna och stärka dem. Vi ska inte ha ett case i två -tre år, det är omöjligt. Då måste vi jobba med rätt saker istället. Jag tycker vi ska jobba med föräldrarna, där handlar det om att ställa krav på föräldrar (I 3).

Informant 4 menar att föräldrarna är en bidragande faktor för att hjälpa en elev som är hemmasittande men denne beskriver att det inte enbart är lösningen på problemet. Även om tryggheten är betydande finns det fler faktorer för att lyckas med att hjälpa en elev. Där får skolan en betydande roll eftersom skolmiljön kan påverka en elev som varit hemmasittande. Informanten uttrycker dock kritik till skolan som allt för ofta lägger ifrån sig ansvaret till faktorer utanför skolan.

Men det är klart det är för individen trygghet och bra om man har föräldrar som stöttar och kämpar och försöker, men allt för ofta räcker inte det, väldigt ofta så är det skolmiljön. Det här gillar inte skolan att jag säger men dom har en bild av att för alla dom här eleverna så är det nånting utanför skolan. Om vi bara reparerar dom här tokiga föräldrarna, om de lägger sina ungar i tid, att dom får middag och frukost och lunch, och kommer hem i tid på kvällen, inte sitter vid datorn, om vi bara fixar det, då finns det liksom inget problem så resonerar skolan allt för ofta (I 4).

Informant 1 beskriver vikten av se till fler faktorer i elevens omgivning än bara föräldrarna som påverkar att denne tar sig tillbaka till skolan. Detta belyser att det kan antas vara viktigt att se till systemets helhet och ha fler betydelsefulla vuxna runt omkring sig än enbart sina föräldrar. ”En framgångsfaktor är att få med hela systemet. Det kan vara föräldrarna, mormor/morfar, farmor/farfar och det kan vara släkt och i vissa fall vänner. Vänner som går i skolan kan bli en trygghet ... (I 1)”.

6.2.2 Mesonivå

Skolans ansvar

Skolans miljö är en viktig del för att få tillbaka en hemmasittande elev, detta var något som belystes av informanterna. Eleverna behöver få komma tillbaka och känna sig trygga med den omgivning denne ska vistas i. Informant 4 uppger att skolan har en viktig roll i bemötandet: ”...det kräver lite i bemötandet från arenan, eller ganska mycket såklart...”. Även informant 3 beskriver hur stor påverkan bemötandet från skolan kan ha för att få en elev tillbaka till en

fungerande skolgång igen: ”... Dom kan bli fel bemötta av lärare eller någonting sånt när dom kommer tillbaka efter att ha varit borta i flera veckor, och får kommentaren var har du varit eller det var på tiden att du kom...”.

Något som också kan vara en viktig faktor är att det finns vuxna i skolans miljö som möter upp eleven utefter dennes behov. En vuxen som kan lyssna till eleven och som klarar av att sätta sig in i dennes situation och därefter visa förståelse. När en elev varit borta under en längre tid kan det antas att undervisning och miljön behöver anpassas för att i bästa möjliga mån få eleven att stanna kvar i skolan. När en elev tar sig tillbaka till skolan kan det vara viktigt att tänka på vilka krav som ställs till en början för att låta eleven komma in i rutinerna igen.

Men jag tänker även att skolan tar ett lite större ansvar då en elev börjat gå i skolan igen. Om skolan har varit med på resan och sett hur svårt det har varit så är man kanske ganska mån om vad man gör för att anpassa för en elev så att man inte tappar eleven igen. Därför är det även viktigt för att skolan ska vara med från början för att de ska se hur svårt det faktiskt är. Det är inte lätt att komma tillbaka ... (I 1).

Vidare menar informant 3 att skolan har ett ansvar i att kartlägga elevers frånvaro som kan antas leda till en tidig upptäckt av problemet. Det är också viktigt att se till mönster hos de elever som börjar bli mer och mer frånvarande från skolan, mönster som det kan beaktas är om eleven är borta från vissa lektioner eller dagar. Utifrån denna faktor kan det hjälpa personal på skolan att förstå varför en elev varit hemmasittande och förenkla arbetet när eleven ska ta sig tillbaka igen.

Samverkan

En viktig del i processen kring arbetet med en elev som varit hemmasittande är samverkan mellan berörda parter. Om de som har huvudansvaret för elevens skolgång inte agerar, i detta fall skolan, kan det antas leda till betydande konsekvenser. Det visar även på hur viktigt det är med samverkan mellan professionella i skolan och att det ska dokumenteras vad som har gjorts för att hjälpa en elev. Informant 1 beskriver att en framgångsfaktor är arbetet tillsammans med hela systemet för att alla ska eftersträva samma mål. Denne uttrycker

följande: ”Jag anser att det är en framgångsfaktor att jobba ihop med hela systemet. Men sen är det inte säkert att man lyckas ändå. Men har man inte alla med på tåget så är det svårt (I 1)”.

Informant 4 syftar till att samverkan handlar om rätt ansvarsfördelning, från elevhälsans viktiga arbete runt eleven till att skolan dokumenterat vad som gjorts för att hjälpa en elev. Dokumentationen ska ligga till grund för och underlätta socialtjänstens arbete samt beslut om utredning ska inledas eller inte. Dock menar informanten att detta allt för sällan görs: ”...Men skolan gör nästan aldrig det för man har redan från början bestämt sig att problemet ligger utanför” (I 4). Alla har en viktig roll i arbetet och det gäller att se till sin del och vad som behövs från min profession. Därför är det av vikt att alla berörda parter runt eleven har en dialog om vem som gör vad, vem som tar kontakten samt att alla går efter samma ramar och regler.

Jag tror det är viktigt att snabbt etablera kontakten med skolan för att komma överens om vem som gör vad. Skapa rutiner för hur saker och ting ska se ut. Det kan underlätta för ungdomen att han eller hon vet att det är fasta ramar och att människorna står kvar och inte kommer sluta kontakta mig. Men ibland får man byta strategi. Föräldern skriver till oss varje dag om de tar sig till skolan eller ej. Man vet att det finns ett system tidigt kring ungdomen. Vi har daglig kontakt via sms i vissa fall (I 1).

6.2.3 Makronivå

Budget och resurser

Hela samhällssystemet styrs av den budget politikerna sätter vilket gör att skolan och socialtjänsten påverkas. Informanterna var eniga om att resurser var en viktig faktor i arbetet med elever som varit hemmasittande, de menar att skolan behöver få fler vuxna som kan ta hand om dessa elever. Dock är detta något informanterna inte kunde påverka då det sker på en politisk nivå. En av informanterna beskriver att fokus läggs mycket på de elever som är stökiga, de som istället är tystlåtna hamnar ofta i skuggan och får inte den hjälp de behöver. Informant 4 menar att budgeten styr hela deras yrkeskategori och arbete, detta beskrivs i följande citat:

...Om man skulle hamna i en sån dålig ekonomi där man måste spara massa miljoner så kan man ju faktiskt sopa bort oss allihop utan att göra nå fel. För det finns inga såna direktiv att det måste finnas varken familjebehandlare, ungdomsbehandlare eller ungdomscoacher eller nånting (I 4).

I en av kommunerna fanns tankar om att ha ett speciellt team som blir inkopplade och arbetar med elever som blivit hemmasittande. Diskussionen kring detta har uppkommit då andra länder har arbetat framgångsrikt med den här typen av team. Det här är dock något som politikerna måste besluta om innan det går att genomföra.

Jag vet att det har diskuterats att ha ett speciellt team för hemmasittare och det är ju på en högre nivå, både politisk nivå men också hos rektorer och sådär. Men de har väl inte kommit någonstans i det där, det har mest varit en tanke. Man har blickat mot Japan där man gör mycket sånt med framgång (I 2).

Skolans struktur

Informanterna belyste och var medvetna om faktorn att skolans struktur är svårföränderlig. Samtliga informanter var eniga om att systemet var fyrkantigt och statiskt. ”... En fyrkantig cementerad värld där man får stängas för att komma fram, man talar som två helt skilda språk... ” (I 4). Om det gick att ha en skola som var mer anpassad för alla individers behov, där skolan mötte eleven istället för att eleven skulle möta skolan kunde det antas bli lättare för en elev att komma tillbaka efter att ha varit hemmasittande. Skolan har mycket mer krav än bara de kunskapsmässiga vilket kan antas bli överväldigande för en elev som redan känner stor press. Nedan följer ett citat där informant 2 belyser hur skolans struktur är nog svår att passa in i oavsett om en elev har svårigheter eller inte.

Jag tror också att skolan är lite fel uppbyggd för hur samhället ser ut idag. Dom har nog svårt bara av att vara den här bra eleven som inte har några speciella problem och som är artiga och som gör det lärarna säger och de som de vuxna säger, sitta tyst och lyssna. Den typen av elev är inte snittet. Men det är det man förväntas att göra... (I 2).

6.3 Hur arbetar socialtjänsten med hemmasittande elever – vilka strategier har varit framgångsrika?

Kartläggning

Informanterna var eniga om att flera faktorer som kan antas påverka en hemmasittande elev behöver åskådliggöras, därför kan en viktig hjälp vara kartläggningar av olika slag. Detta kan ge en mer övergripande bild av vad som kan ha utlöst att eleven slutat gå till skolan.

Kartläggningar kan därmed ses som en del av en strategi som varit framgångsrikt i arbetet med hemmasittande elever.

För mig så är det så att man måste göra en kartläggning över elevens behov och svårigheter, då är det kartläggningen i två delar. Man behöver göra en pedagogisk kartläggning och en social kartläggning. På många håll gör man kanske den pedagogiska kartläggningen men man hoppar över den sociala och då missar man ju det som kan finnas i familjen (I 4).

När det kommer till den sociala kartläggningen som bland annat ser till elevens liv utanför skolan, kan detta ge en bild på hur hemmets rutiner och struktur ser ut. Genom att ha möten tillsammans med föräldrar kan personal på socialtjänsten vara behjälpliga med att sätta ramar för ett fungerande liv hemma. Informant 2 beskriver vikten av att hitta bra middagsrutiner samt regler för datoranvändandet, dessa saker kan ha stor betydelse för att familjen ska komma närmare varandra. Kontinuerliga uppföljningar kan ge bättre förutsättningar för att arbetet ska gå framåt. För att underlätta kartläggningar belyses vikten av att samverka med olika professionella, att alla ska arbeta mot samma mål med gemensamma riktlinjer såsom vem ska göra kartläggningarna och hur de ska utföras. Informant 4 beskriver svårigheter i att kliva in i skolan och börja be om material om en elev, när socialtjänsten kliver in på skolans område kan detta vara känsligt för skolan. Informanten beskriver att kartläggning står skrivet i skollagen men att det där benämns som utredning, därför är skolan skyldiga att utföra detta samt upprätta ett åtgärdsprogram om en elev har hög skolfrånvaro.

En annan viktig aspekt är att det inte finns någon klar strategi för hur arbetet kring en

hemmasittande elev ska utföras. När kartläggningen är genomförd blir det utgångspunkten för hur eleven ska få hjälp att ta sig tillbaka till skolan. Bakgrundsfaktorer till att en elev blivit hemmasittande kan se olika ut, därför är det viktigt att planen efter kartläggningen skapas utifrån individens behov och inte utifrån förutbestämda riktlinjer. Informant 1 beskriver: ”Så strategin utarbetar man när man gjort sin kartläggning. Det finns inget ”så här ska ni göra” för då vore det ganska enkelt. Det ska också skapa allians med ungdomen först innan man kommer igång. Det är många parametrar”.

Nära kontakt

Skapande av nära kontakter och relationer benämns som en viktig strategi hos samtliga informanter. Det är viktigt att visa tillgänglighet för dessa elever och se till att finnas nära om något uppstår, de ska kunna lita på att personen finns där när det behövs. Det är också viktigt att tydliggöra att personen inte kommer försvinna ur elevens liv, utan de står kvar oavsett motstånd. Även informant 3 beskriver tydligt att det inte finns någon strategi för hur arbetet ska gå till men att det handlar om att hela tiden anpassa sig i relation till individen och dennes nätverk.

...Vi jobbar väldigt tvärtom mot myndighetssidan. Jag brukar kalla oss för kameleonter, byter hela tiden färg i förhållande till den du jobbar med. För jag kan inte vara lika mot alla, en grund finns såklart, men sen kan inte jag säga samma saker till alla eller ha samma förhållningssätt... (I 3).

Det är viktigt att få en nära kontakt med föräldrar, i slutändan är det trots allt de som ska hjälpa sitt barn tillbaka till en fungerande skolgång. Att ge föräldrarna verktyg för hur de ska kunna nå fram till sitt barn kan därför anses vara en framgångsrik strategi som socialtjänsten använder. Informant 1 berättar om att de ibland blir föräldrarnas förlängda arm, om föräldrarna inte själv fixar arbetet står ändå socialtjänsten kvar och hjälper till. Här beskrivs ännu en gång hur viktigt det är med täta kontakter för hela systemet och en bekräftelse på att ingen kommer försvinna eller ge upp.

...En strategi tycker vi har varit att vi jobbar mycket med föräldrarna och försöka stötta och pusha och ge redskap och förslag till hur man kan göra detta. Sen att fortsätta prata med ungdomen och låta de ge förslag på vad de själv tror (I 1).

Informant 3 beskriver vikten av att vara lättillgänglig för elever som är eller har varit hemmasittande. Tillgängligheten är något som byggs upp i början av relationen, innan eleven har kommit tillbaka till skolan. Detta är av betydelse för att eleven ska känna sig trygg samt kunna kontakta någon om det uppstår en jobbig situation och att individen kan få stöttning vid behov.

Bryta mönster

Hemmasittande elever blir, enligt informanternas erfarenheter, ibland isolerade från omgivningen. En del av dessa individer väljer att spendera sin tid framför datorn och detta kan ibland medföra att de vänder på dygnet. Vikten av att bryta ungdomens mönster anses därför vara av betydelse hos behandlarna och en viktig strategi i arbetet.

Typiskt för att bryta mönstret är att vi kan hämta ungdomen och åka ut och köra bil och prata, vi kan åka och äta lunch, vi kan fråga om de vill åka och träna. För att komma ut och för att de ska kunna se hur det fungerar i den verkliga världen. Detta är folk som sitter inne och spelar 8-10 timmar varje natt och så sover de på dagarna. Vi försöker bryta detta, vi är ofta hem till familjen (I 1).

Systemet kring individen

Samtliga informanter beskriver att arbetet kring en hemmasittande elev handlar om att se till hela systemet för att kunna hjälpa individen. Det finns mycket mer än bara individens beteende som kan påverka den långvariga skolfrånvaron. En strategi som setts som framgångsrik är att med hjälp av en helhetssyn få med alla inblandade och därefter utgå från detta för att hjälpa eleven. Informant 3 berättar att det inte enkom går att arbeta med individen utan för att kunna göra en förändring behövs även föräldrarna och andra i systemet. Informanten menar att det kan finnas flera resurser att tillgå i systemet exempelvis syskon, mormor eller farfar. Flertalet av informanterna hade utbildning inom systemteori eller arbetade utifrån ett systemteoretiskt perspektiv. Detta kan antas vara ett gemensamt förhållningssätt till hur det går att hjälpa en elev att ta sig tillbaka till skolan. Det är viktigt att se till alla berörda parter och försöka samarbeta därifrån. Informant 2 betonar detta på

följande sätt: ”... Jag tänker så i nästan allt. Det är superviktigt i just arbetet med hemmasittare”.

Det systemteoretiska förhållningssättet kan antas involvera familjen vilket i sin tur gör att föräldrarna förstår att arbetet med deras barn blir viktigt. Socialtjänsten bistår med en hjälpande hand men det är ändå systemet närmast individen som ska finnas tillgänglig när denne har tagit sig tillbaka till en fungerande skolgång igen.

Uppstartsmöten är så otroligt viktiga. Man märker hur ledsna föräldrarna är av maktlösheten. Föräldrarna tänker “pust” när vi familjebehandlare har tagit över. Men så är det inte, där har de fel, det är nu det börjar. Det kan bli en chock för vissa föräldrar när man äntligen har tagit tag i detta som är lite tabubelagt och lite skamset också och så är det någon som säger att det är nu jobbet börjar för er också, när man precis tänker att någon annan fixar det. Detta involverar hela familjen (I 1).

För att hjälpa en hemmasittande elev krävs regelbundenhet och tydliga strukturer för hela systemet. Informant 1 berättar om vikten av detta där familjen och individen ska veta deras roll i arbetet men det är också viktigt att klargöra för alla vad skolans roll i systemet är. För att få det att fungera är det bra att träffa familjen ofta, då kan saker som inte fungerar tas upp och även eventuella oklarheter.

7. Analys av empiri utifrån teori

I följande avsnitt kommer vår tolkning av empirin analyseras utifrån ekologisk systemteori - livsmodellen och social exklusion.

7.1 Vår tolkning av empirin utifrån ekologisk systemteori – livsmodellen

Informanternas svar visar på samstämmighet om vikten av att få med hela systemet i arbetet kring en hemmasittande elev. För att en elev ska kunna ta sig tillbaka till skolan krävs gemensamma mål för alla parter och att systemen samspelar med varandra. Svaren visar att det är flera faktorer som påverkar en elev att ta sig tillbaka till skolan, såsom skolans miljö, föräldrar, släkt, vänner, skolans struktur, socialtjänsten och skollagen. Däremot fanns det delade meningar om vilken av faktorerna som främst påverkade en elev att ta sig tillbaka till skolan. En av informanterna ansåg att det främst var skolmiljön medan andra såg föräldrarna som den viktigaste faktorn. I skolmiljön handlade det bland annat om bemötande från vuxna och hos föräldrar innebar det att skapa rutiner i hemmet. Enligt Payne (2002) fokuserar den ekologiska systemteorin på hur människan ska utvecklas och samtidigt få stöd från omgivningen, detta ses som en ömsesidig anpassning (a.a.). Det kan antas att vuxnas bemötande samt skolmiljön kan bidra till en ömsesidig anpassning för eleven och som gör att denne utvecklas.

I teorin finns tre faser som tidigare nämnts: inledning, åtgärder (aktivitet) och avslutning (Payne, 2002). Utifrån resultatet kan det antas att inledningsfasen handlar om att kartlägga problematiken och skapa en relation med eleven samt systemet runt om exempelvis skola och familj. Resultatet visar att bygga relationer och få en tillit är viktiga faktorer i arbetet kring en elev som varit hemmasittande. Relationerna måste vara ärliga och stabila för att eleven ska kunna anförtro sig en ny människa i sitt liv, i detta fall en person från socialtjänsten. I denna fas behövs tydliga ramar om vad som krävs av föräldrarna när det kommer till faktorer för att hjälpa sitt barn att komma tillbaka till skolan. Resultatet visar att människor i systemet, i detta fall socialtjänsten, runt om har en betydande roll i att bidra med verktyg till föräldrarna vilket belyser föräldrarnas viktiga roll i systemet för att hjälpa sitt barn. Payne (2002) beskriver att åtgärdsfasen handlar om förändring där tidigare mönster kan brytas men även att en ny

anpassningsprocess inleds (a.a.). Personal från socialtjänsten kan hjälpa en elev bryta mönstret med att vara hemmasittande genom att se till att skolan anpassar sin miljö. Skolmiljön utgör, enligt några av informanterna, en betydande faktor till om en elev lyckas ta sig tillbaka. Hela systemet runt en elev kan även arbeta mot en ökad motivation för att eleven ska vilja ta sig tillbaka till skolan. Payne (2002) beskriver sista delen som avslutningsfasen som handlar om att arbetet för socialarbetaren ska avslutas med eleven (a.a.). Detta är något informanterna menar sker i en successiv process. Av informanternas svar tolkar vi det som att deras arbete med en elev pågår under relativt kort tid vilket gör arbetet med systemet runt omkring individen extra viktigt. Detta eftersom eleven behöver ha kvar stöttande vuxna när uppdraget för socialtjänsten är avslutat.

Enligt Öquist (2008) är det viktigt att systemet har gemensamma mål för att bra resultat ska kunna uppnås. I systemet kopplas flera olika kompetenser ihop och kunskapen om problemområdet ökar. Han belyser att det inom socialtjänsten är viktigt med ett systemteoretiskt perspektiv för att få en helhetsbild och kunna hitta lösningar (a.a.). En viktig del som framkom i resultatet var helhetssynen kring en elev. Informanterna menade att det inte enbart är individen som är problemet utan att det är flera faktorer som behöver uppmärksammas för att nå framgång. Informant 4 påpekade och riktade kritik till skolans arbete och hjälp som hemmasittande elever får. Denne uttrycker att skolan allt för ofta skyller på utomstående faktorer som måste förbättras för att eleven ska kunna ta sig tillbaka till skolan. Informanten syftade till att se till hela systemets ansvar och att skolan inte kan skjuta ifrån sig problemet utan måste ta sitt ansvar. En strategi som användes av flera informanter var att börja med att kartlägga problematiken kring en elev för att sedan utgå därifrån med vilka individuella behov som behövdes. Samtliga informanter arbetade mer eller mindre utifrån ett systemteoretiskt perspektiv vilket de poängterade som en central del i lösningarna.

7.2 Vår tolkning av empirin utifrån teorin social exklusion

Utifrån teorin social exklusion kan resultatet kopplas till att elever som inte går i skolan kan antas bli exkluderade från samhället eftersom de inte följer normen att gå i skolan. Därmed kan socialtjänstens arbete bidra med kunskap om hur exkluderingen kan brytas. Skolmiljön kan antas göra att de blir exkluderade för att den inte passar alla individer, alltså är det inte individen i sig som gör sig exkluderad. En annan aspekt i exkluderingsprocessen kan antas

vara att individen själv förstärker detta. Enligt informanterna var det vanligt förekommande att en elev som är hemmasittande spenderar mycket tid framför datorn och vänder på dygnet. Detta kan tolkas som ett mönster som förstärker individens exkludering eftersom denne isolerar sig från omgivningen.

Pierson (2010) beskriver vikten av bra bemötande i skolan som kan antas göra att eleven fortsätter gå dit (a.a.). Detta är något som informanterna också menar var en betydande faktor för att en elev lättare ska ta sig tillbaka efter att ha varit hemmasittande. Enligt Pierson (2010) kan exkluderingen från skolan leda till avsaknad av arbete senare i livet vilket kan göra att exkluderingen fortsätter även i vuxenlivet (a.a.). Några av informanterna var eniga om att en viktig faktor för att få tillbaka en elev till skolan var att få mer resurser till verksamheten. Men de menade att detta var något som saknades i dagsläget och att det låg på en mer politisk nivå. Detta kan tolkas att om exkluderingen fortsätter in i vuxenlivet kommer individen att kosta samhället mer pengar än om den faktiskt fått hjälp med resurser under skolgången.

Pierson (2010) belyser vikten av samarbete med andra professionella samt att föräldrarna får stöd i beteendeproblematiken hos ungdomen (a.a.). Informanterna menade att samarbete med andra berörda instanser var viktigt i arbetet för att kunna finna en lösning och strategi för att hjälpa eleven tillbaka. De belyste att en framgångsrik strategi var arbetet med att ge föräldrarna hjälp att upprätthålla olika rutiner och ramar i familjen. Detta för att bryta mönstret som uppkommit i familjen i och med att barnet har slutat att gå till skolan.

Enligt Davidsson och Petersson (2016) kan ett exkluderande handla om när en individ inte känner tillhörighet i samhällssystemet. De beskriver en process om inkluderingsbarhet som handlar om att framgången ligger i att ta sig tillbaka till ett system som individen en gång har blivit utesluten från. Detta kan exempelvis ske med hjälp av en socialarbetare (a.a.). Några av informanterna har beskrivit deras viktiga roll i att bryta negativa mönster och rutiner som får individen exkluderad från samhället. Första delen i processen kan handla om att ta sig hemifrån, där kan socialtjänsten vara behjälplig med att göra aktiviteter utan några större krav. Genom att hjälpa individen att bli inkluderingsbar igen är förhoppningen att denne ska ta sig tillbaka till systemet den en gång exkluderats från, det vill säga skolan.

8. Diskussion

I följande avsnitt kommer studiens huvudsakliga resultat att sammanfattas och diskuteras, därefter följer en diskussion kring studien i relation till tidigare forskning och teorier. Vidare kommer metodens styrkor och svagheter att diskuteras och avslutningsvis kommer förslag till framtida forskning att presenteras.

8.1 Resultatsammanfattning

Uppsatsens syfte var att utifrån socialtjänstens perspektiv studera hur arbetet med hemmasittande elever utförs för att hjälpa dem tillbaka till grundskolan. Det som studerats är faktorer på mikro- meso- och makronivå som påverkat att en elev tagit sig tillbaka till skolan samt om socialtjänsten använder sig av några framgångsrika strategier. Uppsatsen har genomförts med en kvalitativ metod där fyra personer från socialtjänstens öppenvård har intervjuats. Resultatet av intervjuerna visade att en viktig faktor på mikronivå var att skapa trygga och nära relationer. På mesonivå handlade det om samverkan med skolan och strukturen i vem som gör vad i arbetet med eleven. Slutligen handlade faktorer på makronivå om hur olika resurser till skolan fördelades. Informanterna var eniga om att det i dagsläget fanns för lite resurser till dessa elever men att det handlade om hur kommunens budget fördelades. De strategier som informanterna ansåg som framgångsrika var kartläggning kring eleven och individanpassade insatser. Kartläggningen la en grund för vilka resurser som behövdes samt uppmärksammade var problemet låg. En annan gemensam nämnare hos informanterna var att alla mer eller mindre arbetade efter ett systemteoretiskt perspektiv för att alla skulle kunna arbeta mot samma mål. Slutligen kan socialtjänstens arbete motverka social exkludering samt hjälpa eleverna tillbaka till en fungerande skolgång.

8.2 Resultatdiskussion

Siffrorna som visar hur många elever som är hemmasittande kan antas vara något förlegat i och med att antalet är taget från en rapport som publicerades 2010, rapporten visade att 1650 elever var hemmasittande (Skolverket, 2010). I och med detta kontaktades SCB (T. Toom, personlig kommunikation, 8 april 2019.) för att få information om en mer aktuell statistik. De hade inte någon aktuell siffra men hänvisade oss att kontakta skolverket och deras

utbildningsstatistik (H. Svensson, personlig kommunikation, 9 april 2019). Skolverket svarade med en information som Kalla fakta gav ut i december, dock användes inte den informationen i och med att det inte fanns vetskap om hur Kalla fakta definierat en hemmasittande elev eller var de fått informationen ifrån. I och med att syftet med studien var att belysa socialtjänstens arbete med hemmasittande elever har vi inte lagt någon större vikt vid detta eftersom vi anser att det inte haft någon påverkan på studien.

Samtliga informanter benämnde att kartläggning är en viktig del för att se vad som kan ha gjort att eleven blivit hemmasittande. Genom kartläggningen ges det möjlighet att se till systemets helhet och hur alla människor runt en elev kunde arbeta mot samma mål. Detta blev sedan utgångspunkten i hur arbetet skulle gå till för att hjälpa eleven tillbaka till en fungerande skolgång. Detta är en likhet med studien av Sugrue, Zuel & LaLiberte (2016) där de beskriver att bakomliggande faktorer ska ligga till grund för vilket stöd individen ska få. I studien användes programmet ”The truancy intervention program” som syftade till att kartlägga elever utifrån ekologisk systemteori för att se var problematiken fanns (a.a.). Även den ekologiska systemteorin kan bidra med kunskap om bakomliggande faktorer till hemmasittande elever. Enligt Payne (2002) kan olika händelser i livet leda till att en individ förändras och inte längre passar in i miljön den befinner sig i. När individen får svårt att anpassa sig kan stress uppstå och problem skapas. Miljötryck kan göra att en individ skapar stress, detta kan handla om familjebakgrund eller skolans organisation (a.a.). Utifrån detta kan det antas att informanternas arbete med kartläggning skapar en bra grund för det fortsatta arbetet och en förståelse för systemets helhet.

Enligt informanterna är det viktigt med ett tidigt ingripande om en elev visar tecken på att bli hemmasittande. Genom att se till olika mönster som elever uppvisar kan problemet upptäckas innan det blir för omfattande, olika mönster kan vara att individen är borta vissa dagar i veckan eller kontinuerligt frånvarande från samma lektioner. Däremot uttrycker informanterna att skolan ofta tar tag i problemet för sent och att det då kan vara svårare för socialtjänsten att hjälpa den hemmasittande eleven. Kearney och Graczyk (2014) har likt informanterna betonat vikten av ett tidigt ingripande hos elever som uppvisar en början till skolfrånvaro. De belyser hur viktigt det är med individanpassade insatser till elever som är hemmasittande (a.a.). Skolverket (2010) beskrev att bakomliggande orsaker till skolfrånvaro kan vara organisatoriska omständigheter vilket bland annat innebar ett bristande närvarosystem (a.a.). Informanternas svar i ovanstående text kan tolkas som att skolan har ett

bristande närvarosystem. När skolan har upptäckt att en elev har hög frånvaro kan det antas att problemet redan är för omfattande. Det kan antas att med ett fungerade närvarosystem kan frånvaromönster upptäckas tidigare och därmed motverka en långvarig skolfrånvaro.

Samverkan är en central del, enligt samtliga informanter, när det kommer till arbetet med en hemmasittande elev. Informanterna arbetade utifrån ett systemteoretiskt perspektiv där de tittade på vilka resurser runt eleven som fanns att tillhandahålla exempelvis föräldrar, elevhälsa och socialtjänsten. Föräldrarna har en central roll i arbetet kring eleven vilket gör att socialtjänsten ska ge stöd till de som behöver få verktyg till att hjälpa sitt barn. Detta är något som informanterna betonar då föräldrarna har huvudansvaret efter avslutad insats från socialtjänsten. Informanterna benämner att samverkan med skolan är viktig, däremot har ingen uttryckt kunskap om vad lärarna behöver för verktyg i arbetet med hemmasittande elever. Kearney och Bates (2005) påvisade att en viktig faktor för att få tillbaka en hemmasittande elev främst är samverkan med föräldrarna men även till andra instanser exempelvis socialtjänsten. Författarna syftade till att skolpersonal ska få verktyg för att kunna hjälpa hemmasittande elever tillbaka till skolan (a.a.). Skolverket (2010) belyser samverkansprocesser som en väsentlig del i att bryta ett frånvaromönster. Samverkan kan bidra till att stötta eleven med individanpassade åtgärder samt att eleven får bra stöd från omgivande vuxna (a.a.). Ovanstående text kan tolkas utifrån att samverkan mellan instanser kan ses som en kärna i arbetet med ett systemteoretiskt perspektiv. Viktiga instanser kan antas vara Barn- och ungdomspsykiatri, elevhälsan, socialtjänsten och ungdomsmottagningen.

Ramberg, Låftman, Fransson och Bodin (2018) har beskrivit att viktiga faktorer för att minska skolfrånvaron är samstämmighet hos skolpersonal, ledarskapet på skolan samt vikten av god skolmiljö. Detta nämner även SKL (2013) när de belyser vikten av gott bemötande från skolpersonal samt att alla elever ska bli sedda av de vuxna (a.a.). En av informanterna uttryckte stor kritik mot skolan, både mot systemet i sig samt skolmiljön. Informanten menade att en viktig faktor till att en elev ska ta sig tillbaka till skolan är framförallt skolmiljön. Vidare syftade denne till vikten av att skolan måste möta eleven och se till individens behov. Informanten beskriver skolan som en fyrkantig och svårförändrad värld vilket gör det svårt för alla i samhället att passa in. En annan informant uttryckte även att skolan inte är anpassad för hur samhället ser ut idag. Detta var något som urskilde informanten från de andra tre då dem enbart påpekade lite brister i skolan men inte underströk att det mesta ansvaret låg där. I och med att vi enbart har intervjuat personal från socialtjänsten är vi medvetna om att vi inte

erhållit skolans synsätt på problematiken. Det kan antas att deras syn på skolmiljön skiljer sig helt åt från hur informanterna har uttryckt sig och därmed hade svaren kunnat se annorlunda ut.

Cook, Dodge och Schulting (2017) studie om programmet ETPP syftade till att lärarna fick huvudansvaret för att utreda elevers frånvaro där utgångspunkten var samspelet mellan lärare och andra professioner. Detta har gjort att frånvaron har minskat (a.a.). Studien kan belysa en skillnad mot resultatet från intervjuerna där ingen av informanterna uppgav att de använde sig av något specifikt program i arbetet med hemmasittande elever. Alla informanterna arbetade utifrån tidigare erfarenheter och vad som har fungerat bäst för dem själva samt utifrån elevens individuella behov.

Utifrån svaren från samtliga informanter är vår tolkning att det inte finns någon nationell riktlinje för hur arbetet med hemmasittande elever ska gå till. Denna slutsats är något som stärks i och med att intervjuerna utförts i två olika kommuner och personerna inte haft någon påverkan på varandra. Informanternas svar visade på att det fanns framgångsrika strategier i arbetet med hemmasittande elever dock fanns det ingen uttalad strategi som var genomgående. Enligt WHO (u.å.) kan social exklusion definieras som att tillgångarna av resurser fördelas ojämnt bland befolkningen vilket kan resultera i att vissa grupper utesluts (a.a.). En tolkning av resultatet i relation till social exklusion kan antas vara att resursfördelningen kan variera beroende på var i landet individen bor. Detta kan vara av betydelse för vilken hjälp en elev får, exempelvis tillgång till vuxna i skolan eller hjälp från socialtjänsten.

Ovanstående diskussion tyder på viss samstämmighet hos informanterna kring faktorer som påverkat att en elev kommit tillbaka till skolan efter att ha varit hemmasittande. På mikronivå handlade faktorerna om individanpassade insatser, tidigt ingripanden samt ge stöd och verktyg till föräldrar för att kunna hjälpa sitt barn. Mesonivå innefattade samverkan mellan olika professionella samt föräldrar och professionella för att alla ska arbeta mot samma mål och se till resurser som finns att tillhandahålla runt eleven. På makronivå diskuterades skolans uppbyggnad och organisation som en faktor som kunde antas påverka att en elev tar sig tillbaka skolan. Däremot är det svårt att påverka skolsystemet i sig vilket gjort att informanterna inte uttryckt faktorer på makronivå som påverkat att elever tagit sig tillbaka.

Informanterna har uttryckt bristen på resurser i skolan vilket, enligt vår tolkning, är på en nivå som informanterna i dagsläget inte kan påverka.

Sammanfattningsvis framkommer det i ovanstående redogörelse en rad olika faktorer för att få tillbaka en hemmasittande elev till skolan. Det visar att det inte enbart är en faktor som påverkar utan att det är ett helt system som ska samspela kring eleven. Däremot finns det inte några nationella riktlinjer att arbeta utifrån, istället arbetar de individanpassat utifrån deras egna erfarenheter på framgångsrika strategier. Utifrån vår tidigare förförståelse har uppfattningen kring fenomenet hemmasittande elever inte förändrats förutom att vi fått mer förståelse om hur komplext arbetet med denna målgrupp är.

8.3 Metoddiskussion

Intervju som metod kan göra att forskaren får en inblick i hur olika sociala förhållanden eller miljöer fungerar, metoden kan ses som effektiv för att hitta kunskap om samhället. Det finns däremot vissa begränsningar med metoden, det går sällan att säkerställa om intervjupersonernas berättelser stämmer överens med deras handlingar. För att tillförsäkra sig om det som påstås under intervjun stämmer kan forskaren använda sig av observationer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Något som vi har med oss från intervjuerna var att vi enbart har intervjuat professionella från socialtjänsten, dessa personer hade en relativt klar bild över vad som inte fungerade i skolans agerande gentemot hemmasittande elever. Vi är även medvetna om att kombinationen mellan observationer och intervjuer skulle kunnat ge en mer tillförlitlig bild av intervjupersonernas tillvägagångssätt. Detta är dock något som vi inte hade tid eller utrymme till i vad vi anser vara en tidsbegränsad uppsats.

Något annat som skulle kunna anses som en svaghet utifrån vald metod är att enbart fyra intervjuer har genomförts. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) är det svårt att säga exakt hur många intervjupersoner som bör vara med för att få fram ett bra material, däremot kan sex till åtta intervjupersoner vara en bra riktlinje för att öka trovärdigheten i studien (a.a.). Detta är något vi haft i åtanke men inte kunnat uppfylla då det varit svårt att få tag i informanter som kunde besvara våra frågeställningar. Vi anser däremot att innebörden i det insamlade materialet givit oss en bra inblick i hur arbetet utförs, detta eftersom vi genomfört intervjuer i två skilda kommuner där svaren inte kunnat påverka varandra (jfr Eriksson-

Zetterquist & Ahrne, 2015).

Vi har valt att använda oss av tematisk analys i resultatet för att lättare få en överblick av det insamlade materialet. Bryman (2016) beskriver att ett tema väljs utifrån vad forskaren har samlat in för data samt att det ska vara kopplat till vad uppsatsen fokuserar på (a.a.). Teman är valda utifrån vad vi har ansett varit relevant för uppsatsen och för att besvara syfte och frågeställningar. Valda teman kan antas vara påverkade utifrån den tidigare beskrivna förförståelsen även om vi under hela processen försökt hålla oss neutrala.

8.4 Förslag till framtida forskning

Efter att ha sammanställt resultatet upplever vi att det inte finns några uttalade direktiv för hur socialtjänsten ska gå tillväga för att hjälpa en hemmasittande elev tillbaka till skolan. Mycket handlade om tidigare erfarenheter hos intervjupersonerna och individuella tankar kring vad som fungerat bäst. När vi har satt detta i relation till personer som arbetar med myndighetsutövning skiljer det sig eftersom deras riktlinjer och direktiv ofta är tydliga. Utifrån ovanstående påstående anser vi att det finns vissa behov av mer tydliga nationella riktlinjer för hur arbetet ska gå till med hemmasittande elever. Däremot behöver insatserna fortfarande vara individanpassade och socialarbetaren behöver ha ett handlingsutrymme. Ett annat förslag till vidare forskning är att se hur resursfördelningen i landet ser ut och om det skiljer sig mellan kommuner med vilken hjälp hemmasittande elever får.

9. Referenslista

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 8–15). Stockholm: Liber

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber

Cook, P, Dodge, A, Gifford, E & Schulting A. (2017). Emotion regulation in primary school children: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, volym (82), s.262-270. Doi: 10.1016/j.chilyouth.2017.09.017

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. (2., utök. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning

Davidsson, P. & Petersson, F. (2016). En introduktion. I F, Petersson., F, Petersson. & T, Davidsson. (Red.), *Social exkludering: perspektiv, process, problemkonstruktion* (s.15-29). Lund: Studentlitteratur.

Dube, S. R., & Orpinas, P. (2009). Understanding Excessive School Absenteeism as School Refusal Behavior. *Children & Schools*, 31(2), 87–95. <https://doi.org/10.1093/cs/31.2.87>

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34-54). Stockholm: Liber

Gladh, M & Sjödin, K. (2019). *Tillbaka till skolan: hemmasittare?* Hämtad 18 mars, 2019, från www.hemmasittare.se

Gladh, M., & Sjödin, K. (2014). *Tillbaka till skolan – Metodhandbok i arbetet med hemmasittande barn och unga*. Stockholm: Gothia Fortbildning.

Kearney, C. A., & Bates, M. (2005). Addressing School Refusal Behavior: Suggestions for Frontline Professionals. Retrieved from:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=edsbas&AN=edsbas.367FD366&site=eds-live&custid=s3912055>

Kearney, C. A., & Graczyk, P. A. (2014). A Response to Intervention model to promote school attendance and decrease school absenteeism. Retrieved from
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=edsbas&AN=edsbas.D1732DDB&site=eds-live&custid=s3912055>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lindqvist, R. & Nygren, L. (2009). Social teori och socialt arbete. I A, Meeuwisse., S, Sunesson., & H, Swärd. *Socialt arbete: en grundbok*. (s.94-107). Stockholm: Natur & kultur.

Nationalencyklopedin (u.å.). *framgångsrik*. Hämtad 29 maj, 2019, från Nationalencyklopedin
<http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/framgångsrik>

Payne, M. (2002). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur.

Petersson, F. & Davidsson, P. (2016). Definitioner och diskussioner om social exkludering som begrepp och perspektiv. I F, Petersson., F, Petersson. & T, Davidsson. (Red.), *Social exkludering: perspektiv, process, problemkonstruktion* (s.33-53). Lund: Studentlitteratur.

Pierson, J. (2010). *Tackling social exclusion*. (2. ed.) London: Routledge.

Ramberg, J., Brodin Låftman, S., Fransson, E., & Modin, B. (2018). School effectiveness and truancy: a multilevel study of upper secondary schools in Stockholm. *International Journal of Adolescence and Youth*. Doi: 10.1080/02673843.2018.1503085

Skolverket. (2019). *Hälsofrämjande perspektiv i förskolan och skolan*. Hämtad 1 april, 2019, från Skolverket, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/halsoframjande-perspektiv-i-forskolan-och-skolan>

Skolverket 2008:209. Rätten till utbildning: om elever som inte går i skolan. Stockholm:Fritzes offentliga publikationer. Från https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/om-oss/publikationer-och-nyhetsbrev/sok-publikationer/svid12_5dfee44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf1771.pdf?k=1771

Skolverket 2010:342. Skolfrånvaro och vägen tillbaka: Långvarig ogiltig frånvaro i grundskolan ur elevens, skolans och förvaltningens perspektiv. Stockholm:Fritzes offentliga publikationer. Från: https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfee44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf2356.pdf?k=2356

Skolverket. (2019). *Skolplikt och rätt till utbildning*. Hämtad 1 april, 2019, från Skolverket, <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning>

Socialstyrelsen. (2010). Social rapport. Stockholm: Socialstyrelsen. Från: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17957/2010-3-11.pdf>

Sugrue, E. P., Zuel, T., & LaLiberte, T. (2016). The Ecological Context of Chronic School Absenteeism in the Elementary Grades. *Children & Schools*, 38(3), 137–145. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=eric&AN=EJ1105806&site=eds-live&custid=s3912055>

Svensson, P & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17- 31). Stockholm: Liber

Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 208-219). Stockholm: Liber

Sveriges kommuner och landsting (2013). *Vänd frånvaro till närvaro: guide för systematiskt skolnärvaroarbete i kommuner*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

WHO. (u.å.). *Social Exclusion*. Hämtad 4 april, 2019, från WHO, https://www.who.int/social_determinants/themes/socialexclusion/en/

Öquist, O. (2008). *Systemteori i praktiken: konsten att lösa problem och nå resultat*. (3., omarb. uppl.) Stockholm: Gothia

Lagrum:

SFS (2001:453) Socialtjänstlagen

9.1 Bilaga 1

Informationsbrev

Hej! Vi heter Sara Lind och Tilde Sommar, vi studerar sjätte terminen på socionomprogrammet på Högskolan i Gävle. Denna termin skriver vi examensarbete på grundnivå där vi har valt att skriva om problematiken kring hemmasittande elever.

Syftet med studien är att titta på hur personal anställda på socialförvaltningen arbetar kring hemmasittande elever och skulle därför vilja intervjua dig för att ta del av din erfarenhet. Intervjun kommer äga rum någon gång under början av april och beräknas ta cirka 45-60 minuter. Deltagandet är frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när som helst.

Vi önskar att få spela in intervjun, det inspelade materialet kommer hanteras konfidentiellt och raderas så snart materialet är publicerat. Din identitet kommer inte att avslöjas i studien samt att din arbetsplats kommer att avidentifieras. Vår rapport kommer att presenteras muntligt för lärare och andra studerar samt publiceras i databasen DiVA. Du som informant kommer ha möjlighet att ta del av en kopia av den slutgiltiga rapporten.

Vi hoppas du vill dela med dig av dina erfarenheter. Du är välkommen att höra av dig om har några frågor.

Sara Lind

Mailadress:

Telefonnummer:

Handledare

Sven Trygged, professor i socialt arbete

Mailadress:

Tilde Sommar

Mailadress:

Telefonnummer:

9.2 Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsinformation

- Vad har du för roll i organisationen?
- Vilka är er målgrupp?
- Vad är ditt huvudsakliga uppdrag?
- Vad har du för utbildning och erfarenhet?
- Vad krävs för att få en insats från socialtjänsten för att hjälpa en hemmasittande elev? Kan du beskriva processen från att ett ärende har aktualiserats till att eleven får hjälp?

Hur arbetar socialtjänsten med hemmasittande elever - vilka strategier har varit framgångsrika?

- Hur omfattande anser du att problemet med hemmasittande elever är?
- Vad anser du orsakar att en elev blir hemmasittande? Finns det något mönster?
- Hur arbetar du med dessa elever?
- Upplever du att det finns någon strategi som används mer än någon annan? Isåfall vilken?
- Vad anser du vara en framgångsfaktor för att få tillbaka elever till skolan? (Har anhöriga någon bidragande faktor? Ex. familj, släkt och vänner)

Vad finns det för faktorer på mikro-, meso- och makronivå som påverkat att elever kommit tillbaka till skolan efter att ha varit hemmasittare?

- Ser du några likheter hos de personer som tagit sig tillbaka till en fungerande skolgång? Kön, bakgrund, ålder.

- Har föräldrarna, enligt din erfarenhet, någon påverkan på att elever tar sig tillbaka till skolan? (ensamstående, båda föräldrar tillsammans, arbetande föräldrar).

- Hur ser samverkan ut mellan dig och skolan, dig och föräldrarna, dig och eleven? (Hur hålls kontakten, vem ser till att kontakten upprätthålls)

- Hur arbetar du med de elever som tagit sig tillbaka till en fungerande skolgång?

- Anser du att det rådande skolsystemet påverkar en elev som är eller har varit hemmasittande?

- Påverkas ert arbete med hemmasittare utifrån de politiska besluten i landet och i kommunen? Alltså utifrån budget, lagar och andra bestämmelser.

Avslutningsfrågor

- Är det något kring ämnet hemmasittande elever som vi inte har berört under intervjun som du känner att du vill berätta?